

УДК 327.7:341.67:351.88(4-11)

DOI: 10.60022/3(2)-4S

Абрат Сергій Богданович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедра політології та міжнародних відносин
Національний університет «Львівська політехніка», Україна

Abrat Serhiy

PhD Student

Department of Political Science and International Relations,

Lviv Polytechnic National University, Ukraine

ORCID: 0009-0004-4378-3460

МІСІЇ ЄС ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ В ДЕРЖАВАХ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз місій Європейського Союзу як інструменту підтримки миру та безпеки в регіоні Східного партнерства. Актуальність дослідження зумовлена високим рівнем конфліктогенності регіону, збройними конфліктами та повномасштабною агресією Російської Федерації проти України, що створюють серйозні виклики для європейської та міжнародної системи безпеки. Метою статті є оцінка ролі та ефективності місій ЄС у державах Східного партнерства як складової Спільної політики безпеки та оборони ЄС. У роботі проаналізовано інституційні засади формування та реалізації місій ЄС у рамках Спільної зовнішньої та безпекової політики, а також розглянуто особливості діяльності ключових цивільних місій ЄС у регіоні, зокрема EUAM Україна, EUMM Грузія, EUBAM Молдова і Україна та EUMA Вірменія. На основі порівняльного аналізу визначено їхні цілі, мандат, обмеження та рівень ефективності у забезпеченні стабільності, запобіганні ескаляції конфліктів і підтримці реформ у сфері безпеки. Доведено, що місії ЄС відіграють важливу стабілізаційну роль у регіоні, насамперед у цивільно-інституційному вимірі, проте їхня ефективність суттєво обмежується цивільним характером мандату, відсутністю примусових механізмів, внутрішніми інституційними обмеженнями ЄС та активною протидією з боку Російської Федерації. Зроблено висновок, що подальше посилення ролі ЄС у забезпеченні миру та безпеки в регіоні Східного партнерства потребує адаптації мандатів місій до нових безпекових реалій, зміцнення внутрішньої консолідації ЄС та тіснішої інтеграції місій із ширшими стратегічними цілями європейської безпекової політики.

Ключові слова: ЄС, Спільна політика безпеки та оборони, місії ЄС, Східне Партнерство, безпека, конфлікти.

EU MISSIONS AS A TOOL FOR SUPPORTING PEACE AND SECURITY IN THE EASTERN PARTNERSHIP COUNTRIES

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of European Union missions as an instrument for supporting peace and security in the Eastern Partnership region. The relevance of the study is determined by the high level of conflict in the region, armed conflicts and full-scale aggression by the Russian Federation against Ukraine, which pose serious challenges to the European and international security system. The purpose of the article is to assess the role and effectiveness of EU missions in the Eastern Partnership countries as part of the EU's Common Security and Defence Policy. The paper analyses the institutional foundations for the formation and implementation of EU missions within the framework of the Common Foreign and Security Policy, and examines the specific features of the activities of key EU civilian missions in the region, in particular EUAM Ukraine, EUMM Georgia, EUBAM Moldova and Ukraine, and EUMA Armenia. Based on a comparative analysis, their objectives, mandate, limitations and level of effectiveness in ensuring stability, preventing conflict escalation and supporting security reforms are identified. The methodological basis of the study consists of comparative and institutional analysis, as well as SWOT analysis, which made it possible to systematise the strengths and weaknesses of EU missions, their opportunities and threats in the context of

escalating geopolitical confrontation. It has been proven that EU missions play an important stabilising role in the region, primarily in the civil-institutional dimension, but their effectiveness is significantly limited by the civilian nature of their mandate, the lack of enforcement mechanisms, internal institutional constraints within the EU and active opposition from the Russian Federation. It is concluded that further strengthening the EU's role in ensuring peace and security in the Eastern Partnership region requires adapting the mandates of missions to new security realities, strengthening the EU's internal consolidation, and closer integration of missions with the broader strategic goals of European security policy.

Keywords: *EU, Common Security and Defence Policy, EU missions, Eastern Partnership, security, conflicts.*

Постановка проблеми. Архітектура системи європейської безпеки знаходиться в значній кризі, що зумовлено низкою викликів. Регіон Східного партнерства є сферою геополітичних інтересів глобальних лідерів, серед яких ЄС, США, РФ, КНР. Низка держав Східної Європи тяжіють до європейської інтеграції, що зумовлює зіткнення інтересів великих держав. Регіон Східного партнерства має стратегічне значення для ЄС, що було визначено формуванням Політики сусідства ЄС та створення інструменту Ініціативи ЄС «Східне партнерство». Забезпечення миру та безпеки у світі загалом, та і в Східній Європі, є пріоритетом Спільної політики безпеки та оборони ЄС. Держави регіону Східного партнерства мають низку діючих та «заморожених» конфліктів, зокрема російсько-українська повномасштабна війна, Придністровський, Абхазький, Пд. Осетинський та Нагірно-Карабахський конфлікти. З самого початку виникнення цих конфліктів ЄС приділяє значну увагу їх мирному врегулюванню, виступає посередником. Одним із важливим інструментів вирішення цих криз та підтримки миру та безпеки в регіоні є Місії ЄС, які на сьогодні діють в Україні та Грузії, на кордоні між Україною та Молдовою, Вірменією та Азербайджаном. Присутність цих місій свідчить про пріоритетність для ЄС питання підтримки миру та безпеки в державах Східного партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики місій ЄС як інструменту Спільної політики безпеки та оборони присвячена значна кількість наукових праць. Однак у сучасній українській та зарубіжній літературі відсутні комплексні праці, що аналізують застосування цих місій у державах Східного партнерства.

У дослідженні В. Горняк та М. Танчош «Місії та операції ЄС» проаналізовано еволюцію місій ЄС, обґрунтовано інституційні засади цих місій, проаналізовано місію ЄС в Україні. Авторами також подані рекомендації щодо посилення та реформування цього інструменту підтримки миру та безпеки[1].

У статті П. Ліпки зроблено огляд досягнень та викликів у сфері кризового управління місіями Спільної політики безпеки та оборони ЄС. Дослідження описує та оцінює зміни в загальному політичному та безпековому контексті та підході ЄС, пропонуючи деякі наслідки для започаткування та реалізації цивільних місій СПБО. У статті також обговорюється еволюція інтегрованого підходу ЄС до зовнішніх конфліктів та криз, а також його співпраця з іншими суб'єктами безпеки[2].

Важливий вклад у оцінку ефективності цивільних місій ЄС в рамках СПБО, залучених до реформи сектора безпеки зробив колектив авторів Д. ван дер Лін, Г. Болдуїн, Р. Малезак, А. Сандор, П. Пупар, М. Умару, С. Махамане. Автори зазначають, що Європейський Союз розгорнув широкий спектр цивільних місій, які мають на меті надавати консультації, проводити навчання та розбудовувати потенціал секторів внутрішньої безпеки в країнах, що приймають місії, в рамках своєї цивільної Спільної політики безпеки та оборони (СПБО)[3].

М. Рябачийська у своєму дослідженні «Місії ЄС у регіону Східного партнерства» акцентує увагу на тому, що Європейський Союз давно прагне відігравати провідну роль у миротворчих операціях, запобіганні конфліктам та зміцненні міжнародної безпеки. Він бере активну участь у заходах з управління кризовими ситуаціями та миробудівництва з метою забезпечення безпеки та стабільності, одночасно просуваючи багатосторонність та повагу до демократичних цінностей. З цією метою СПБО надає Союзу оперативні можливості для розгортання як цивільних місій, так і військових операцій. У статті аналізується роль місій ЄС у підтримці миру та безпеки в регіоні Східного партнерства[4].

У дослідженні Т. Сміта аналізується зміна фокусу Спільної політики безпеки та оборони (СПБО) ЄС на її східних сусідів у зв'язку з повномасштабним вторгненням Росії в Україну. Це викликає питання щодо здатності ЄС використовувати цивільну СПБО більш стратегічно та виходячи за межі поточного рівня. У цій роботі автор визначає три стратегічні пріоритети для цивільних місій СПБО: оснащення місій для виконання мандатів; де це можливо, підтримка країн-кандидатів до ЄС у процесі вступу; посилення здатності місій реагувати та адаптуватися до мінливих потреб або нових криз ЄС та його держави-члени вжили заходів для посилення своєї здатності діяти та посилити цивільну СПБО в рамках Цивільного пакту СПБО[5].

Діяльність місії військової допомоги ЄС (EUMAM) в Україні у своїй праці аналізує колектив авторів О. Івасечко, О. Цебенко, Д. Хівренко., яка має на меті навчання українських військових, підтримку безпекових реформ та системи цивільної безпеки. У ній наголошується на важливості місії як інструменту підтримки України та підготовки українських військових з боку ЄС[6].

Українські автори Я. Турчин, О. Івасечко, О. Цебенко, І. Сухорольська та Д. Рослонь у монографії аналізують виклики політиці Східного партнерства ЄС та акцентують увагу на важливості цивільних місій як інструменту підтримки України[7].

Метою статті є аналіз ролі місій ЄС у підтримці миру та безпеки в державах Східного партнерства, виявлення ключових викликів цьому інструменту та формування рекомендацій щодо його посилення.

Виклад основного матеріалу. Європейський Союз вже понад 20 років проводить операції з підтримки миру, вирішення конфліктів та управління кризовими ситуаціями. Сьогодні місії та операції ЄС є важливою частиною Спільної політики безпеки та оборони ЄС (СПБО), яка діє в рамках більш широкої політики ЄС, Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП) відповідно до Договору про Європейський Союз та Статуту Організації Об'єднаних Націй[8, С.78]. Ці багатонаціональні операції з підтримки миру мають або цивільний характер (включаючи також поліцейські сили), або військовий характер, що дозволяє Європейському Союзу вживати спільних заходів проти криз та конфліктів[1, С.110].

СПЗС була запроваджена в ЄС із набранням чинності Маастрихтським договором у 1993 році. Декларація 1998 року, прийнята в результаті двосторонніх зусиль Великої Британії та Франції, а також наступні зустрічі високого рівня ЄС призвели до створення ЄПБО, яка почала діяти в 2003 році. ЄПБО дозволила ЄС створити свою першу цивільну місію та військові операції в тому ж році, 2003 році. Поліцейська місія в Боснії і Герцеговині та дві військові операції (EUFOR Concordia) та Військова операція Європейського Союзу в Демократичній Республіці Конго (EUFOR Artemis) [9, С.16].

Інституційна база та можливості ЄС щодо проведення місій та операцій за кордоном управляється Європейською службою зовнішніх дій (ЄСЗД). Її очолює Верховний представник ЄС із закордонних справ та політики безпеки, який також є віцепрезидентом Європейської комісії. Верховному представнику допомагає Генеральний секретар та його заступники в управлінні зовнішньою діяльністю ЄС, які відповідають за місії та операції ЄС. Станом на травень 2023 року ЄС створив 42 місії та операції, маючи 23 поточні місії та операції одночасно в Африці, на Близькому Сході, на Балканах та у регіоні Східного партнерства наприкінці весни 2023 року. Дев'ять з них є військовими місіями та операціями, а 14 місій мають цивільний характер, загалом задіяно понад 4000 співробітників ЄС. Зміни в безпековій ситуації в Європі та прийняття першої де-факто оборонної стратегії ЄС, Стратегічного компаса ЄС, у 2022 році сприяли посиленню уваги до питань СЗБП та СПБО в ЄС, що також відображається в кількості нових місій та операцій ЄС, розпочатих з того часу[1; 10].

Місії та операції під керівництвом Європейського Союзу можна класифікувати як цивільні та військові. Хоча операції мають виключно військовий характер, у рамках СЗБП діють як цивільні, так і військові місії. Цивільні місії перебувають під командуванням Цивільного центру планування та проведення операцій у структурі Європейської служби зовнішніх справ (EEAS)[10]. Найчастіше виділяють два основні типи місій та операцій СЗБП: цивільні місії, такі як EULEX Kosovo або EUAM Ukraine, у той час як місії фінансуються з цивільного бюджету, військові місії та операції завжди передбачають розгортання збройних сил [1, С.110].

Регіон Східного партнерства має загострену конфліктогенну ситуацію, що зумовлено історичними та геополітичними чинниками. Збройні конфлікти в Придністров'ї, Нагірному Карабаху, Абхазії, Пд. Осетії, російсько-грузинська війна 2008 р., війна на Донбасі, анексія Росією Криму, повномасштабна війна РФ проти України несуть значну загрозу європейській системі безпеки. Для ЄС врегулювання цих конфліктів має стратегічно важливе значення а їх вирішення є пріоритетом зовнішньої політики. З метою стабілізації ситуації в регіоні, підтримки миру та безпеки ЄС започаткував Місії в Україні, Молдові, Грузії та Вірменії(див табл.1).

Консультативна місія Європейського Союзу в Україні (EUAM Ukraine) – це цивільна місія в рамках Спільної політики безпеки та оборони ЄС, створена на запрошення української влади для підтримки реформ у секторі цивільної безпеки. Ініціатива виникла внаслідок політичної кризи 2013–2014 років, коли під час Революції Гідності значно погіршилась довіра громадськості до правоохоронних органів та інститутів державної безпеки. Головною метою EUAM Ukraine є посилення спроможності сектору цивільної безпеки України, щоб він був ефективним, підзвітним, прозорим і користувався довірою громадськості. Для цього місія надає стратегічні консультації, практичну підтримку та навчання українським партнерам, зокрема Міністерству внутрішніх справ, Національній поліції, Службі безпеки, прокуратурі та іншим органам, у впровадженні реформ відповідно до європейських стандартів належного врядування та прав людини. Після повномасштабного російського вторгнення в 2022 році мандат був суттєво адаптований з урахуванням нових потреб у сфері безпеки, зокрема у підтримці

розслідування та притягнення до відповідальності РФ за міжнародні злочини, інтегрованому управлінні кордонами та підтримці діяльності в деокупованих територіях України. У травні 2024 року Рада ЄС продовжила мандат EUAM Ukraine до 31 травня 2027 року, зміцнивши її роль у процесі реформування та адаптації до поточних викликів безпеки[6; 11].

Моніторингова місія ЄС в Грузії (EUMM) – це цивільна місія Європейського Союзу в рамках Спільної політики безпеки та оборони, призначена для підтримки стабільності після збройного конфлікту між Грузією та Росією в серпні 2008 року. Місія була офіційно створена Радою ЄС 15 вересня 2008 року на основі домовленостей. Основною метою EUMM Грузія є підтримка стабільності, запобігання відновленню бойових дій та сприяння нормалізації життя цивільного населення поблизу конфліктних адміністративних меж Абхазії та Південної Осетії. Місія здійснює цілодобове патрулювання, моніторинг ситуації на місцях, аналіз і регулярне інформування органів ЄС для формування політики, а також сприяє встановленню довіри між сторонами конфлікту та обміну інформацією. За понад 15 років діяльності EUMM стала однією з найдовших і стабільних місій цивільного характеру ЄС у рамках СПБО. Безперервне патрулювання 24/7 значно сприяло успішному стримуванню ескалації конфлікту поблизу адміністративних меж та створенню передумов для відносної безпеки цивільного населення, яке досі живе поруч із зонами конфлікту[12].

Місія Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM) – це цивільна місія Європейського Союзу, започаткована у 2005 році на основі Меморандуму про взаєморозуміння між Європейською Комісією, урядами Молдови та України, що був підписаний 7 жовтня 2005 року. Місія почала роботу з метою зміцнення безпеки та управління на спільному кордоні двох країн у контексті європейської політики сусідства та інтеграції. Основна мета EUBAM полягає в підтримці Молдови та України у впровадженні сучасних стандартів управління кордонами, митного контролю та торговельних процедур, гармонізованих із нормами ЄС. Місія сприяє узгодженню процедур прикордонного контролю та митних стандартів з практиками ЄС, посиленню співробітництва між прикордонними службами, митними органами та правоохоронними структурами двох країн, розвитку інтегрованого управління кордонами, підтримці мирного врегулювання Придністровського конфлікту через заходи зміцнення довіри між Кишиневом і Тирасполем[13].

Місія ЄС в Вірменії (EUMA Armenia) – це цивільна, неозброєна місія Європейського Союзу в рамках Спільної політики безпеки та оборони, що спрямована на сприяння стабільності та безпеці на прикордонних територіях після конфліктів між Вірменією та Азербайджаном. Місія діяла в два етапи. У 2022 році діяла короткострокова місія, а пізніше, рішенням Ради ЄС 23 січня 2023 року та розпочала операційну діяльність 20 лютого 2023 року терміном на два роки, і була продовжена до 19 лютого 2027 року з бюджетом понад €44 млн. EUMA була створена у відповідь на офіційний запит уряду Вірменії після загострення ситуації на кордоні з Азербайджаном. Основна мета EUMA – сприяння миру та стабільності шляхом моніторингу, звітування та зміцнення безпеки місцевого населення на прикордонних територіях Вірменії, а також створення умов для нормалізації відносин між Вірменією та Азербайджаном, зокрема за підтримки дипломатичних форматів ЄС [14].

Таблиця 1

Місії ЄС в регіоні Східного партнерства

Назва місії	Період дії	Мета	Обмеження	Оцінка ефективності
EUAM Україна	З 2014 року до сьогодні	Підтримка секторі цивільної безпеки, розслідування міжнародних злочинів, підтримка стабілізації деокупованих територій	Інтенсивні воєнні дії, обмеженість повноважень місії, дорадчий характер	Висока у цивільно-інституційному вимірі та сильно обмежена у безпековому вимірі
EUMM Грузія	З 2008 року до сьогодні	Контроль за дотриманням умови перемир'я 2008 р., патрулювання територій	Не вирішує причин конфлікту в Абхазії та Пд. Осетії, Вплив РФ в регіоні	Ефективною з точки зору запобігання ескалації конфлікту та обмеженою
EUMA Вірменія	З 2022 року до сьогодні	Спостереження та патрулювання у прикордонних територіях Вірменії та Азербайджану,	Немає мандату на врегулювання Нагірно-Карабахського конфлікту, обмежена цивільним характером	Обмеженість у вирішенні Нагірно-Карабахського конфлікту але важливість у присутності ЄС в регіоні
EUBAM Україна та Молдова	З 2005 року до сьогодні	Врегулювання Придністровського конфлікту, посилення співпраці	Інтереси РФ у регіоні, дорадчий характер, довготривалий характер без ефекту врегулювання	Помірно ефективна в управлінні безпекою кордону між Україною та Молдовою та сильно обмежена у врегулюванні Придністровського конфлікту

Джерело: складено автором за даними [2; 3; 4; 7; 10; 11; 12; 13; 14]

Аналізуючи ефективність місій ЄС в регіоні Східного партнерства (табл. 1) можемо зробити висновки, що вони присутні у всіх державах, де є конфлікти. Це свідчить про пріоритетність цього регіону для ЄС. Самі місії ЄС мають позитивний характер у процесі забезпечення миру та безпеки в державах регіону. Зокрема ефективним є патрулювання проблемних зон в Грузії та між Вірменією та Азербайджаном, підготовка українських військових, підтримка реформ цивільної безпеки в Україні. Власне, попри значний ефект цивільних місій, вони мають і значну кількість обмежень та викликів (табл. 1 та табл. 2).

Таблиця 2

Внутрішні та зовні виклики Місіям ЄС у державах Східного партнерства

Внутрішні	Зовнішні
Інституційні обмеження ЄС Обмеженість мандату місій Обмеженість ресурсів Відірваність від безпекових загроз Не здатні гарантувати захист	Протидія з боку РФ Геополітична конкуренція з іншими акторами Збройне протистояння у конфліктах Нестабільність політичного становища держав СХП Інформаційна пропаганда

Джерело: складено автором за даними [1; 2; 3; 4; 7]

Ключовими викликами, що перешкоджають забезпеченню миру та безпеки ЄС в регіоні Східного партнерства в рамках місій є геополітичне протистояння із РФ в регіоні, що значно послаблює роль союзу в цих державах. Значна кількість збройних конфліктів, а головню російсько-українська повномасштабна війна нівелюють усі миротворчі зусилля ЄС. Наявні і певні інституційні та ресурсні обмеження в середині ЄС, проблеми із консолідацією позиції, що також гальмують ефективність реалізації місій в державах Східного партнерства.

З метою аналізу та оцінки ефективності застосування місій ЄС в регіоні Східного партнерства нами було застосовано метод SWOT-аналізу (табл. 3).

Таблиця 3

SWOT-аналіз місій ЄС в регіоні Східного партнерства

S-сильні	W-слабкі
Довіра до ЄС в регіоні Довгий період функціонування місій Комплексний підхід відсутність політизації місії Фінансування місій	Відсутність примусових механізмів Обмеженість мандату Обмеженість доступу до зон бойових дій Бюрократичність ухвалення рішень Кадрові обмеження
O-можливості	T-виклики
Посилення ЄС як глобального лідера Трансформація місій у гарантів безпеки Інтеграція частини держав регіону до ЄС (Україна та Молдова) Посилення протидії кіберзагрозам	Протидія з боку РФ Ескалація конфліктів в регіоні Східного Посилення геополітичного протистояння ЄС за регіон з РФ, КНР, США, Туреччиною Посилення політичної нестабільності та антидемократичних рухів в державах Східного партнерства Переорієнтація держав регіону на російський вектор

Джерело: складено авторами за даними [1; 2; 3; 4; 5; 15]

На основі аналізу поданих викликів (див. табл. 2.) та слабких сторін (див. табл. 3) можемо надати певні рекомендації щодо посилення ролі місій ЄС як інструменту підтримки миру та безпеки в регіоні Східного партнерства: 1. Трансформація ролі місій в умовах сучасних геополітичних викликів; 2. Збереження функціональної гнучкості місій та багатосторонності (має включати військові, моніторингові, цивільні функції); 3. Врахування ресурсних можливостей при формуванні місій; 4. Збільшення політичної ваги місій та залучення держав-членів ЄС до управління ними; 5. Підвищення їх легітимності шляхом тіснішої взаємодії із урядами та громадянським суспільством держав, куди вони направлені; 6. Протидія дезінформації та посилення інформаційних кампаній про місії ЄС у суспільстві; 7. Посилення взаємодії ЄС із іншими міжнародними організаціями щодо спільного управління конфліктами; 8. Незалежна оцінка ефективності місій та критичний підхід до їх переформатування[3; 5; 15].

Висновки. Місії ЄС є важливим інструментом, що забезпечує підтримку миру та безпеки в регіоні Східного партнерства а також свідчить про пріоритетність цього регіону для союзу. На сьогодні

в цьому регіоні присутні місії EUAM Україна, EUMM Грузія, EUBAM Молдова–Україна та EUMA Вірменія. Вони є ефективними у сферах моніторингу, запобігання ескалації конфліктів, підтримки реформ сектору безпеки, управління кордонами та зміцнення довіри між сторонами конфлікту а також у постконфліктному регулюванні. Однак, місії ЄС в регіоні мають і суттєві обмеження, зокрема через сильний вплив РФ на держави Східного партнерства, обмежений мандат місій, відсутність примусових механізмів впливу, ресурсні та кадрові обмеження, а також бюрократичність процесів ухвалення рішень у межах ЄС. Це суттєво знижує здатність місій трансформуватися з інструменту «м'якої безпеки» у повноцінний механізм гарантування миру та безпеки. Подальша ефективність місій ЄС у регіоні Східного партнерства залежатиме від здатності Союзу адаптувати мандати до нових безпекових реалій, посилити ресурсне забезпечення, посиленні ЄС як глобального гравця на світовій арені. У цьому контексті місії ЄС можуть стати важливим елементом формування нової архітектури європейської безпеки.

Література

1. Hornyák V., Tánczos M. EU Missions and Operations. *International Security Organizations*. 2024. P.109-127.
2. Lipka P. Civilian CSDP Missions as European Union's Response to International Crises: Selected Aspects of Crisis Management. *Security Dimensions. International and National Studies*. 2021. Iss.36. P. 64-93.
3. Assessing the effectiveness of European Union civilian CSDP missions involved in security sector reform / J. Van der Lijn and other. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute. 2024. 68 p. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/2024-05/0524_eucap_0.pdf
4. Rabohchiyska M. European Union missions in the Eastern Partnership region. Papers from the International Scientific Conference of the European Studies Department Jean Monnet Centre of Excellence Faculty of Philosophy at Sofia University «St Kliment Ohridski». 2025. P.246-255. URL:10.60054/PEU.2023.10.
5. Smit T. Towards a more strategic civilian CSDP: strengthening EU civilian crisis management in a new era of geopolitics and risk. Stockholm: SIPRI Research Policy Paper. 2024. 20 p. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/2024-11/civilian_csdp_2024.pdf
6. Івасечко О., Цебенко О., Хівренко Д. Провідна роль ЄС у наданні допомоги Україні в умовах повномасштабної агресії Росії. *Регіональні студії*. 2023. №34. С.135-139. URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/34/23.pdf>
7. Турчин, Я., Івасечко, О., Цебенко, О., Сухорольська, І., Рослонь Д. Перспективи розвитку ініціативи ЄС «Східне партнерство» в умовах геополітичних викликів: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 224 с.
8. Isabel X., Jochen R. How to Launch a CSDP Mission or Operation / Ed. by R. Jochen: Handbook on CSDP. Vienna: Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria. P. 78–83.
9. Lindstrom G. History and Development of the CSDP: Handbook of the CSDP. Vienna: Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria. P. 16–21. 2021.
10. EEAS. EU Missions and Operations. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en (дата звернення 14.01.2026).
11. EUAM UKRAINE. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/our-mission/about-us/> (дата звернення 16.01.2026).
12. EUMM GEORGIA. URL: <https://www.eumm.eu/en/> (дата звернення 16.01.2026).
13. EUBAM Moldova-Ukraine. URL: <https://eubam.org/ua/> (дата звернення 15.01.2026).
14. EU Mission in Armenia. URL: https://www.eeas.europa.eu/euma_en?s=410283 (дата звернення 15.01.2026).
15. Zandee D., De Baets R. The future of EU missions. Netherlands Institute of International Relations. 2024. 11 p. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/2024-05/Policy_brief_The_future_of_EU_missions.pdf.

Reference

1. Hornyák V., Tánczos M. EU Missions and Operations. *International Security Organizations*. 2024. P.109-127.
2. Lipka P. Civilian CSDP Missions as European Union's Response to International Crises: Selected Aspects of Crisis Management. *Security Dimensions. International and National Studies*. 2021. Iss.36. P. 64-93.
3. Assessing the effectiveness of European Union civilian CSDP missions involved in security sector

reform / J. Van der Lijn and other. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute. 2024. 68 p. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/2024-05/0524_eucap_0.pdf

4. Rabohchiyska M. European Union missions in the Eastern Partnership region. Papers from the International Scientific Conference of the European Studies Department Jean Monnet Centre of Excellence Faculty of Philosophy at Sofia University «St Kliment Ohridski». 2025. P.246-255. URL:10.60054/PEU.2023.10.

5. Smit T. Towards a more strategic civilian CSDP: strengthening EU civilian crisis management in a new era of geopolitics and risk. Stockholm: SIPRI Research Policy Paper. 2024. 20 p. URL: https://www.sipri.org/sites/default/files/2024-11/civilian_csdp_2024.pdf

6. Ivasechko O., Tsebenko O., Khivrenko D. Providna rol YeS u nadanni dopomohy Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi ahresii Rosii. Rehionalni studii. 2023. №34. S.135-139. URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/34/23.pdf>

7. Turchyn, Ya., Ivasechko, O., Tsebenko, O., Sukhorolska, I., Roslon D. Perspektyvy rozvytku initsiatyvy YeS «Skhidne partnerstvo» v umovakh heopolitychnykh vyklykiv: monohrafiia. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki. 224 s.

8. Isabel X., Jochen R. How to Launch a CSDP Mission or Operation / Ed. by R. Jochen: Handbook on CSDP. Vienna: Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria. P. 78–83.

9. Lindstrom G. History and Development of the CSDP: Handbook of the CSDP. Vienna: Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria. P. 16–21. 2021.

10. EEAS. EU Missions and Operations. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en (дата звернення 14.01.2026).

11. EUAM UKRAINE. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/our-mission/about-us/> (дата звернення 16.01.2026).

12. EUMM GEORGIA. URL: <https://www.eumm.eu/en/> (дата звернення 16.01.2026).

13. EUBAM Moldova-Ukraine. URL: <https://eubam.org/ua/> (дата звернення 15.01.2026).

14. EU Mission in Armenia. URL: https://www.eeas.europa.eu/euma_en?s=410283 (дата звернення 15.01.2026).

15. Zandee D., De Baets R. The future of EU missions. Netherlands Institute of International Relations. 2024. 11 p. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/2024-05/Policy_brief_The_future_of_EU_missions.pdf.

Отримано: 17.01.2026

Прийнято до публікації: 27.01.2026

Опубліковано: 15.02.2026